

BUITEN

21^E JAARGANG N^O. 35.

ZATERDAG 27 AUGUSTUS 1927.

Foto C. Steenbergh.

DE TUIN IN HOLLAND. FONTEIN IN DEN VILLATUIN TOBIAS ASSERLAAN 2,
TE 'S-GRAVENHAGE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

OP DE HELLING DER BARRANCA, DOOR HERMAN WHITAKER (6)	BLZ. 410
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 411
DE TUIN IN HOLLAND (GEÏLLUSTREERD), DOOR B. C. VAN DEN STEENHOVEN	BLZ. 409, 412—413
EEN VORSTELIJK ZWERVER, DOOR J. D. H. VAN UDEN	BLZ. 413
DE JAPANESE ZIJDE-INDUSTRIE (GEÏLLUSTREERD), DOOR H. V. C. (II)	BLZ. 414—417
DE AVONTUREN VAN EEN FRANSCH LUCHTREIZIGER IN ONS LAND, DOOR J. Z. KANNegieter	BLZ. 416
OUDHEDEN TE BREDA (GEÏLLUSTREERD), DOOR RO VAN OVEN	BLZ. 418—419
IN HET RIJK DER STILTE, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (6)	BLZ. 419
OP DOMBURG'S STRAND (ILLUSTRATIE)	BLZ. 420

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Op de helling der Barranca

DOOR

6) HERMAN WHITAKER.

TOEN hij bij het ondergaan der zon een dorp doorreed, zag hij de gansche bevolking ter kerke gaan, de peons in heldere *manta*¹⁾, de vrouwen netjes in 't zwart. In het volgende gehucht werd feest gevierd. Meisjes in het wit, met bloemslingers omwonden, dansten de volksdansen met hun bruine minnaars. En die twee dingen, kerk en dans, vormden de grenzen, waartussen hun leven zich bewoog. Genoeg rijst en frijoles²⁾, een paar peso voor kleeren, waren voldoende voor hun eenvoudige behoeften.

Tijdens zijn zwerftochten door de Sierra Madres had Seyd vaak vergelijkingen gemaakt tusschen de heerlijke indolentie der peons en het zwoegen en ploeteren om boven hun inkomen te leven der Amerikanen; en nagedacht over het feit dat de peon tijd had om zijn eenvoudige gedachten te denken, te luisteren naar het gezang der vogels en de muziek van babbelende beekjes, om de pracht der zons-op- en ondergangen over de purperen dalen te zien, en vaak was zijn sympathie naar hem uitgegaan. En het zien van dit herdersleven in zijn tropische omlijsting van palmen en jungle versterkte zijn aanvankelijke meening tot overtuiging.

„De ouë baas heeft gelijk!” riep hij uit, terwijl hij uit het laatste dorp den eigenlijken jungle inreed. „Wij kunnen zijn volk niets geven en wij zullen dit alles zeker vernietigen”.

Ofschoon de weelderige plantengroei een langen tunnel maakte van het pad, reed hij nu langs den voet van de Barranca. Haar diepe schaduw hulde den jungle reeds in een duisternis, die tot nacht-zwartheid groeide naarmate hij verder reed. Maar daar hij wist, dat, met al zijn temperament, zijn muilnier onfeilbaar den weg naar zijn stal zou terugvinden, liet hij het rustig zelf den weg zoeken, terwijl hij zijn gedachten vervolgde.

Even later kwamen zij uit aan den voet van de Barranca-muur, en juist toen de muilezel zich schrap zette om hem te

beklimmen, werd de jungle door een vuurstraal doorboord. Vóór Seyd den knal hoorde, voelde hij hoe zijn linkerschouder als 't ware door een gloeiende hand gegrepen werd. Het volgende oogenblik werd hij bijna afgeworpen door een plotselinge sprong van den ezel — gelukkig, want anders zou de kogel, die bij een tweeden vuurstraal voortvlood, zijn hoofd verbrijzeld hebben.

„Achterladers!” In het oogenblik waarop hij op den nek van den muilezel lag, begreep hij het kabaal van het schot. Toen dacht hij: „zij zullen een minuut noodig hebben om opnieuw te laden”. En daarna: „bij de volgende bocht zullen ze mij raken”.

Hij bleef in dezelfde houding liggen en toen de muilezel de eerste bocht opklauterde, schoot Seyd zijn beide revolvers af, mikkend op het punt vanwaar de schoten gekomen waren. En wat volgde bewees de juistheid zijner redeneering. Want dezen keer viel er slecht één schot, dat langs het muilnier heen vloog juist toen hij bij een tweeden draai in het kreupelhout verdween.

„Ik denk, dat ik een van jelui heb geraakt”, dacht hij, toen hij het éne schot hoorde.

Gevoegd bij de brandende pijn van zijn wond, maakte het verraderlijke van den aanval hem woest. Hij liet den ezel even stilstaan en betastte zijn schouder. De kogel had een vore gegroeft door het vleesch van den bovenarm; maar hij mompelde: „ik denk dat het nu wel uitgebloed zal hebben”, bond zijn ezel aan een boom en deed nieuwe ammunitie in zijn revolvers.

Het zou zelfmoord zijn geweest om zich in het heldere licht der sterren openlijk te vertoonen; dus weerstond hij de neiging om een gevecht van man tegen man uit te lokken en schoot er weer op los dan hier, dan daar in den jungle, waar hij vermoedde, dat zijn vijanden verborgen lagen. Eenige malen deed hij dat, den Hemel dankend, dat Billy zoo vooruitziende was geweest hem een extra doos patronen mee te geven; en eerst nadat hij nog maar één over had, hield hij op om te luisteren.

Hetzij het vuren de nachtvogels tot zwijgen had gebracht, of om andere redenen, hoe het zij, er heerschte diepe rust alom, zelfs de bladeren bewogen niet. In de verte hoorde hij het schreeuwen van Billy, die zijn dier voort joeg en daar dit geluid verwonderlijk snel naderbij kwam, keerde Seyd naar zijn muilezel terug.

„Draaft den berg af!” mompelde hij. „Als ik niet voort maak, breekt hij nog zijn stommen nek”.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Een week later was Mr. William Thornton bezig kalk te mengen voor de steenen, die hij op de fundeering wilde leggen. Doordat de muur van de Barranca bijna loodrecht opsteeg achter het plateau waarop Billy werkte, hield deze het westen-windje tegen, terwijl de zonnegloed er tegen weerkaatste in trillende hittegolven. Toen Billy na een vroegen lunch naar buiten was gekomen, had hij gezien, dat de thermometer negentig graden in de schaduw aanwees en nu was hij bereid er een eed op te doen, dat, als de temperatuur nog één graad steeg, hijzelf alle vocht zou kunnen leveren, dat hij voor zijn werk noodig had.

Onder het werk wierp hij van tijd tot tijd een blik op de adobe hut en toen hij ging metselen, gebruikte hij zijn troffel voorzichtig, uit vrees, dat hij Seyd zou wekken. Want, hoewel deze erg verzwakt was door bloedverlies, had hij hardnekkig geweigerd met werken op te houden. Vandaag had hij zich zelfs verzet tegen een siësta, tot Billy ook was gaan liggen. Maar zoodra Seyd in slaap was gevallen, was Billy weggeslopen en terwijl hij nu stond te luisteren, maakte de bezorgdheid in zijn oogen plaats voor spanning toen hij beslagen hoeven het pad hoorde opkomen.

Het duurde vijf minuten voor hij het weer hoorde, en intusschen bewees hij door zijn optreden, dat hij begreep wat hem in een dergelijk geval te doen stond. Hij nam een Remington op, die tegen een nabijzijnden boom stond, verborg zich achter een stapel steenen en terwijl hij richtte op het punt waar het pad eindigde, betrok zijn gezicht.

„Als wij jelui methode volgden, zou ik losbranden zoodra zich een neuspunt vertoont”, mompelde hij, toen de hoefstappen sterker klonken. „Jelui moogt je heiligen danken, dat wij dat niet doen. Ah! Hè? Nou maar!”

Die uitroepen hadden respektievelijk betrekking op den wolfhond, zijn jonge meesteres en den *mozo*, toen deze ver-

1) deken, sjaal, mantel. 2) boonen.

schenen in de hier genoemde volgorde. Daar alleen Billy's hoofd boven de steenen uitkwam en er weinig kleurverschil was, bleef hij onzichtbaar en dus hield het meisje haar rijdiër in en keek onbeschroomd over het plateau van het open gat dat den mijn-ingang aangaf, over de adobe hut en de fundeering — zonder Billy's hoofd te bespeuren — naar de blauw-groene stapels kopererts.

„Dus dat is de mijn!” Er sprak teleurstelling uit haar toon. „Tomas, is dit de rijkdom, die de gringos zoeken? Wat een gedoe voor een hoop steenen! Ik zou denken, dat Don Luis blij moest zijn dat ze weggehaald worden”.

Zij had Spaansch gesproken, maar toen Billy zich vertoonde na zijn wapen achter de steenen te hebben verborgen, sprak zij hem in het Engelsch aan: „Mr. Thornton, niet waar? Wij hebben de documenten en de kwitantie van den administrador gebracht — dat wil zeggen, Tomas doet dat. Ik ben meegegaan zonder dat ze 't thuis weten. Ofschoon het maar vijftien mijlen is van San Nicolas, is dit de eerste keer, dat ik deze plaats gezien heb. Waar is Mr. Seyd?”

En Billy zei de naakte waarheid. „Ze hebben op hem geschoten — toen hij van uw huis terugkeerde”.

„Señor! Hij — hij is niet — dood?”

Haar bezorgdheid was onmiskenbaar. Billy had spijt, dat hij het zoo botweg gezegd had en dus haastte hij zich haar gerust te stellen:

„Neen — neen! Alleen gewond”.

„Is hij — erg gewond?”

Het leek Billy toe, dat een vleeschwonde geen te hooge prijs was voor zulk een belangstelling. Maar waar een beetje jaloerschheid een ander er toe verleid kon hebben de betekenis van Seyd's wonde te verkleinen, dreef zijn onzelfzuchtige vriendschap hem er toe de zaak nog donkerder te tinten: „De kogel heeft een slagader geraakt en hij is nog al verzwakt door bloedverlies. Toch wil hij geen rust nemen. Ik moest hem misleiden om gedaan te krijgen, dat hij vandaag zijn siësta hield. Ik zal hem gaan roepen”.

Maar zij hief afwerend de hand op. „O neen! Laat hem slapen. U kunt hem de dokumenten geven. Zeg hem, als hij wakker wordt, dat hij van ons zal hooren”.

Met een glimlach, die het Billy deed betreuren, dat hij niet gewond was, reed zij weg met een snelheid, die hem voor haar deed vreezen. Eerst toen hij hun drieën als stippen zag voortbewegen op het in de diepte gelegen pad, hield hij op te luisteren en uit te kijken. Toen mompelde hij: „Ik wil er wat om wedden, dat Seyd woest zal zijn als hij wakker wordt”, en hervatte zijn taak.

En hij had zich niet vergist, want toen Seyd, een uur later gapend en rekkend naar buiten kwam, verdween het laatste spoor van slaap uit zijn oogen in een plotselingen gloed. „Jij vervloekte stomkop! Krijgen wij zoo vaak bezoekers, dat je mij laat doorslapen als een ouën beer?”

Ook Billy's antwoord, gegeven met een irriteerenden grijns, vermocht niet hem te kalmeeren: „Waarom zou ze jou wenschen te zien, als ik er toch ben? Een bleke schim, die drie-maal moet probeeren voor hij schaduw geeft!”

„Zoo, moet-ie dat?” gromde Seyd. „Ik ben in ieder geval nog flink genoeg om jou op je stommen kop te timmeren”.

En nadat de atmosfeer door die vriendelijkheden eenigszins gezuiverd was, vroeg hij: „Is zij het den generaal gaan vertellen? Ik ben benieuwd hoe die het opneemt”.

„Ik denk niet, dat hij er veel tranen om zal vergieten — tenzij het is om hun slecht mikken. Enfin, we zullen zien”.

En ze zagen het ook, want toen zij twee dagen later aan den lunch zaten, riep een gil, gevolgd door een zweeps slag, ze uit hun hut, juist op tijd om Caliban, den kolenbrander en den peon rijstpeller te zien, die door Tomas werden voortgedreven. De bebloede verbanden om het voorhoofd van den een en om het been van den ander, bewezen dat Seyd geluk had gehad met zijn schieten, terwijl hun starende oogen en zwaar hijgen spraken van het draven dat de *mozo* ze had laten doen. Een hennepen strop, die om hun hals was gebonden, voltooide het beeld van hun ellende.

„Dat zijn zij, die u aangevallen hebben, señor”. Terwijl de rijstpeller zich kromde bij een plotselingen zweeps slag, vervolgde de *mozo*: „Die zoon van den duivel werd gesnapt toen hij in zijn hut bezig was zijn wond te verzorgen en hij heeft den ander verraden. Don Luis stuurt ze met zijn complimenten, opdat u ze zult ophangen, wanneer het u lust. Als gij goed vindt, dat het nu gebeurt, is hier een uitmuntende boom ervoor”.

Te verbaasd om te antwoorden, stonden Seyd en Billy elkaar aan te kijken, tot de *mozo*, die blijkbaar dacht: „wie zwijgt, stemt toe”, zijn mannetjes naar den boom dreef. Seyd riep hem terug.

„Dat is heel vriendelijk van Don Luis en u moet hem vooral onzen dank overbrengen. Het is ook heel mooi van u, dat u zoo 'n geschikten boom hebt uitgezocht, maar, ofschoon wij overtuigd zijn, dat ze daar prachtig aan kunnen hangen, is het bij ons niet gebruikelijk menschen op te hangen, behalve voor moord — en ik leef nog, zooals u ziet”.

De *mozo* trok zijn zwarte wenkbrauwen op tot aan zijn voorhoofds-haar.

„Maar wat geeft het, señor, om iemand op te hangen na den moord? Zal de dood van den moordenaar den vermoorde weer tot het leven terugroepen? Maar hang hem op als het nog tijd is en er gebeurt geen moord. En dit is een goede boom, laag, met sterke, breede takken, blijkbaar door God geschapen voor dit doel. Kijk! Een worp van het touw, een ruk, een knoop — en het is gebeurd, doodgemakkelijk, en u bent van ze af”.

De logica was juist, maar hoewel hij dat moest erkennen, hield Seyd vast aan zijn dwaze, nationale gewoonte. Ofschoon zijn gefronste wenkbrauwen nog protesteerden, gaf de *mozo* beleefd toe: „Enfin, u moet het weten. Ik laat ze u over om te dooden of te heelen al naar u verkiest”.

„Wat moeten we nu beginnen?” vroeg Seyd Billy. „Als wij ze terugsturen, laat de oude don ze vast en zeker opknopen”.

„En wat dan nog? Ik zal er me niets van aantrekken —” Hij zweeg plotseling door Seyd's veelbeteekenenden blik. „Zijn we dol? Al dien tijd hebben wij overal vergeefs naar werklui gezocht en nu ze ons gratis worden aangeboden, trekken wij er den neus voor op. Houd ze hier! En vertel ze dat zoo gauw mogelijk in het Spaansch”.

De *mozo* gaf glimlachend te kennen, dat hij hen begreep. „Zooals u zegt, señor, een levende slaaf is beter dan een gehangen dief. Het staat aan u of u ze dooden wilt met het touw of door het werk”.

Ofschoon dat niet precies was wat Seyd bedoelde, sprak hij maar niet langer tegen. Terwijl hij Billy de uiteinden der stropen toewierp, bracht de *mozo* de rest van zijn boodschap over.

„Er rest mij alleen u te zeggen, dat Don Luis u verzoekt op San Nicolas te komen en daar te blijven tot uw wond genezen is”.

„Prachtig!” riep Billy enthousiast uit, toen dit voor hem vertaald was. „Ik heb van den beginne af gezegd, dat je een tijdje rust moest nemen. Ga er heen voor een week. Tegen dat je terugkomt, heb ik die lui daar hun lesje geleerd”.

„En dat terwijl je geen woord Spaansch kent, om nog niet eens te spreken van de kans, dat ze je de keel afsnijden?” Seyd schudde het hoofd. „Bovendien heeft de ouë baas zijn gevoelens voor mij, toen ik hem onlangs sprak, heelmaal niet onder stoelen en banken geschoven. Die uitnoodiging is slechts bedoeld als genoegdoening voor wat hij beschouwt als inbreuk op zijn gastvrijheid. En al zou dat niet zoo zijn — mijn plaats is hier”.

Dus nam de *mozo* een briefje mee terug naar San Nicolas, dat, al was 't niet het mooiste Spaansch, toch zoo goed de deftige beleefdheid, den Spanjaarden eigen, weergaf, dat Francesca, toen het bij het middagmaal werd voorgelezen, aandachtig luisterde, de señora vriendelijk glimlachte en Don Luis goedkeurend knikte.

„De jonkman is een ware caballero. De gewone gringo zou zich drie maanden bij ons ingekwartierd hebben en ons doodgemarteld hebben met zijn dom gesnater. Daar hij het ons zoo makkelijk maakt, zal ik naar de mijn rijden en die schelmen waarschuwen, dat ze geen streken tegen hem mogen uithalen”.

(Wordt vervolgd).

Ontvangen boeken.

De Vereeniging „Hendrick de Keyser” tot behoud van architectonisch of historisch belangrijke oude gebouwen, zond ons haar 9de jaarverslag, waaruit o.m. blijkt, dat de Vereeniging sedert hare oprichting in 1918 niet minder dan 55 huizen in eigendom heeft verkregen. Van de Zwitsersche Verkeerscentrale, Zürich en Lausanne, ontvingen wij de nieuwe uitgave van haar Nederlandsche reiskaart Zwitserland, aan de achterzijde met afbeeldingen en mededelingen voor toeristen over het schoone bergland voorzien.

Foto C. Steenbergh.

DE TUIN IN HOLLAND. HET ROSARIUM IN DEN VILLATUIN TOBIAS ASSERLAAN 2 TE 'S-GRAVENHAGE.

DE TUIN IN HOLLAND.

DE tuin in Holland, hetzij in de stad, bij het landhuis of als grootere buitenplaats, neemt, vergeleken bij die van andere volken, een aparte plaats in, benadert het meeste den Engelschen tuin wat haar karakter betreft. Zijn in hoofdzaak klimaat en bodem hiervan de onmiddellijke oorzaken, zoo valt toch niet te ontkennen, dat er nog andere factoren in het spel zijn, die tot deze afwijking bijdragen. Het zelfstandige en onafhankelijke karakter van den Hollander, dat zich b.v. uit in zijn verlangen in een eigen huis of huisje te wonen, zet zich voort in het gebruik van het bijbehorende plekje grond, zijn tuin, en beheerscht zodoende ook het uiterlijk hiervan. Dat hij zijn tuin voor zich wil hebben, heeft tot gevolg, dat er vooral wat de beplanting betreft, al naar zijn voorkeur, de elite van allerlei boomen, heesters, vaste planten, bol- en knolgewassen, potplanten of zaai-bloemen in te vinden zijn. Dit op zich zelf is een verblijdend teeken, omdat de belangstelling van den mensch in wat hij dagelijks en overal ziet, gevaar loopt te verzwakken of af te stomp, dan nu voor onzen tuin nooit het geval behoeft te zijn, dank zij de veelzijdigheid en den hoogen trap van onzen tuinbouw. De verscheidenheid toch van de bovengenoemde plantenrubrieken is zoo enorm groot, zoowel in vorm als in kleur (twee hoofdfactoren in den aanleg) dat men van zelf, naar gelang van de voorkeur van den eigenaar of de conceptie van den ontwerper, zich tot een zeer klein deel zal moeten bepalen. Wanneer men nu bedenkt, dat terreinligging, omgeving, architectuur van het woonhuis, bodembeweging, de toegepaste tuinstijl, alle factoren zijn, die het eindresultaat beheerschen, behoeft er voor eentonigheid in den Hollandschen tuin geen gevaar te bestaan. Het is wel eigenaardig en gelukkig zelfs, dat wij strenger in ons oordeel gaan worden, het is als vanzelfsprekend, dat een tuin mooi moet zijn, bij zulk een keuze van gewassen (hoe mooi is het materiaal al op zich zelf) en in zulke gunstige omstandigheden. Wat noemen wij mooi, op het oogenblik — over 10—20 jaar? Het is altijd een moeilijk vraagstuk geweest om het criterium te bepalen. Wij noemen nu wansmaak, allerlei wat de vorige eeuw ons opleverde en het werd toen toch aanvaard. Zal over 50 jaar hetzelfde gezegd worden van wat wij nu presteeren? Hoe dit zij, geen

kunstuiting is te verwerpen, zoolang zij rationeel blijft. De publieke opinie, de smaak werd en wordt nog geleid door den kunstenaar, die zijn gedachten, zijne visies vormen gaf, en wist te ontroeren. De tuinkunst neemt dan ook in zooverre eene plaats in in de rij der schoone kunsten, dat de ontwerper in zijn product — den tuin —, een stemming zal kunnen bereiken, hetzij door eenvoud en rust, kleur en lijnharmonie, rythme, die ieder bevattelijke ondergaat en die hem ontroert. Wel is het meerendeel van het materiaal in de tuinkunst levend, dus vergankelijk, in ieder geval veranderlijk, maar juist dit is het boeiende en moeilijkste van de opgave, de tuin voor alle jaargetijden zijn karakter te verlenen, tot een heerlijk rustpunt van het oog te maken. Het is geenszins de opgave van de tuinkunst, vooral op de meestal te beknopte terreinen, te bereiken alleen dat picturale, hetwelk alleen de schilder zou wenschen, of het architectonisch karakter dat den architect zou behagen, het romantische, dat de dichtsterlijk aangelegde zou willen verwezenlijken; eerder moet zij het juiste verband weten te leggen tusschen deze zoo onmisbare elementaire begrippen en weten te vermijden in het pralerige te vervallen, een kenmerk dat in vele tuinen, b.v. Duitsche, domineert. De tuin dan is er voor den bewoner zelf, die eischt, dat ieder plekje op zich zelf hem interesseert en het geheel hem bekoort; de verdere eischen zijn van practischen aard, al vormen deze juist een voornaam gegeven voor den ontwerper. Na schifting van de mogelijkheden, komt dan de moeilijkheid, hiermede een tuin te ontwerpen, die het karakter zal dragen, dat de fantasie en het temperament van den tuinarchitect er in weet vast te leggen. Op het oogenblik is er voelbaar en zeker te veel toegepaste methoden en details, en voert dit vertuur in den tuin. In zooverre is dit ook zeer gelukkig, omdat het den tuin zeer in zwang is en de opgave: meer natuur in den bezighielden, een grenspaal zal blijken te zijn. Ieder, die *Natura*, het orgaan van de Nederl. Natuurhistorische Ver-

eeniging gewijd heeft aan het onderwerp „de wilde plant in den modernen tuin” en late zich niet afschrikken door deze schijnbare tegenspraak. In het Februarinummer van dit blad hebben vele theoretici zoowel als practici van naam op botanisch en tuinbouwkundig gebied hun standpunt uiteengezet. Het artikel van Mej. Geertruida Carelsen (de Redactie van *Natura* schrijft er boven: „met een woord van hulde aan deze tachtigjarige, doch, jeugdige” schrijfster) is zoo helder — overtuigend — logisch van opzet en ontwikkeling, dat het ieder tuin- of natuurliefhebber ter lezing zij aanbevolen. ☼ Dat deze beweging zal leiden tot imiteeren van de natuur, behoeft men niet te vreezen, daar tenslotte de natuurlijke vegetatie in bosch, hei of duin en een tuin, twee geheel verschillende begrippen zijn. Terwijl bij de eerste, deze als onderdeel van het landschap ons tijdelijk kan boeien, is bij de tweede, de direct en blijvende decoratieve waarde van het geheel een vereischte, wil het den naam tuin dragen. In iedere stad vindt men wel al geslaagde voorbeelden van het meerder gebruik van natuurlijk materiaal in den tuin en vooral meer natuurlijk gerangschikt. Ook is het vanzelfsprekend, dat in duinstreek, hei of bosch, een tuin naar de natuur gericht het meest op zijn plaats is. ☼ Een tweede bezwaar,

dat men zou kunnen vermoeden, zou zijn, dat de tuin in het betreffende landschap te weinig zou spreken, daar het min of meer uit hetzelfde materiaal bestaat. Dit nu is geenszins het geval, daar in den tuin — en dit zal wel steeds zoo blijven — ineenklein bestek wordt samengevat, wat in de natuur overal verspreid voorkomt, terwijl het gazon in een tuin, als kleurfond, geheel verschillend is van het kleureffect van den bodem van ieder landschap. Het imiteeren van een plekje natuur zelf, dus ook wat

Foto C. Steenbergh.

DE TUIN IN HOLLAND. BOSCHPARTIJ IN DEN VILLATUIN JACOB CATSLAAN 14, 'S-GRAVENHAGE.

de bodemkleur betreft, zou weer leiden naar het zoeken van het picturale alleen, wat m.i. onverenigbaar is met tuinaanleg. Wat dan wel bedoeld wordt met meer natuur is, als boven gezegd, een vooral meer natuurlijke keuze en samenvoeging van die planten, welke op de bewuste plekken duin, hei of bosch (dennen of loofhout) behooren, elkaar verdragen en een decoratief geheel vormen. Wie b.v. op Zorgvliet in den Haag eene beplanting ziet als van de beek aan de Carnegielaan, begrijpt de bedoeling van bovenstaanden regel in een oogopslag. Niets wat detoneert, het is de natuur te hulp komen, ook weer geen beekje uit Gelderland, Limburg of buitenland geïmiteerd, doch als beplanting aannemelijk en als effect indrukwekkend. ☼ Wanneer wij den tuin beschouwen in verband met de architectuur van het woonhuis en andere gebouwen, gevoelt men als eersten eisch eenigen samenhang, eenige overgangen, die van het grootste gewicht zijn voor den indruk van het geheel. Het is merkwaardig, maar juist dit moment in den tuinaanleg is in ons land meestal het armelijkst bedacht. Hoe dit komt? Het is juist op dit punt, dat bouwmeester en tuinarchitect elkaar behooren te ontmoeten en m.i. noodig hebben om de beste oplossing in beider belang te vinden. ☼ Het is begrijpelijk, dat vele architecten zich op het standpunt plaatsen, dat de inmenging van een leek op bouwkundig gebied, waar het eene architectonische opgave betreft onnoodig is; dat zij dit onderwerp zelf wel af kunnen. Goed, maar laten zij dit dan ook doen en eenige richtlijnen

en steunpunten voor den tuinaanleg in hun project vastleggen. Het is echter toch duidelijk, dat een adviseerende stem van den tuindeskundige, bij wien men toch eene zekere aesthetische ontwikkeling wel onderstellen mag, niet anders dan nuttig kan zijn, daar deze toch ook zijne visie van het geheel, huis en tuin, heeft gevormd, vooral daar deze details van groot belang zijn voor de verdere ontwikkeling van zijn tuin. Dat er gelukkige uitzonderingen bestaan, waarbij men zonder medewerking van den tuinarchitect tot eene geslaagde plaatsing van het woonhuis en goed ontwikkelde tuinaanleg is gekomen, doet aan den regel niets af. ☼ Een voorbeeld van mooi ontwikkelde tuinaanleg, zoowel architectonisch als in beplanting, vinden wij op Zorgvliet (den Haag) in den welbekenden tuin, Tobias Asserlaan 2. De ligging aan den vijver van Zorgvliet, de betrekkelijke geringe diepte van het terrein, hebben hier geleid tot een tamelijk abrupte beëindiging van den tuin aan de vijverzijde, die echter door een zeer gelukkige doorvoering van architectuur geen schade aan den machtigen indruk doet, dien men, komende van de Laan van Meerdervoort, ondergaat. Hoe mooi steunen hier architectuur en beplanting elkaar; het verband blijft steeds bestaan, de lijnen gearticuleerd door donkere hagen of verzacht door

donzige wuivende heesters achter balustraden. De met fijn getinte en getande wingerdbekleede muren en balustraden omsluiten een tinteling van rozen van het rosarium als een kleinoord. De fluweelige blauwe dennen die in deze bloemenzee geplaatst zijn geven den tuin, aan deze zijde weerspiegeld in den vijver, waarin zwanen rustig rondrijven, een feeëriek aanzien. ☼ De boschpartij dient hier zoowel als bescherming tegen wind, als tot achtergrond en is geheel intact gelaten. De verdere aanleg van de-

zen tuin op het plateau aan de Tobias Asserlaan munt uit door eenvoud. De beplanting is overwegend groenblijvend, losjes en met distinctie doorsprenkeld met fijn getinte bloemen. ☼ Is in dezen tuin van de oorspronkelijke beplanting van Zorgvliet weinig gespaard gebleven, de afbeelding van een geheel ander type tuin, ook aan de Tobias Asserlaan en Jacob Catslaan gelegen laat zien, hoe geheel verschillend de omstandigheden en hiermede het eindeffect van een tuinaanleg kunnen worden. Hier moeten de intiemere boschplanten, het effect van licht en schaduw, de contrasten met de doorschemerende tinten van den openliggenden bloementuin of van het gazonplateau het oog boeien. Juist de zoo verschillende gegevens houden de belangstelling voor iederen tuin warm; hierdoor blijft de tuin een bron van studie voor den ontwerper, een bron van genot voor den eigenaar.

(Slot volgt.)

B. C. VAN DEN STEENHOVEN.

EEN VORSTELIJK ZWERVER.

ONDER de personen, die in de onmiddellijke nabijheid van Maximiliaan, keizer van Mexico, de ontwikkeling gevolgd hebben van het drama van Queretaro met den dood des keizers als slot (19 Juni 1867), bevond zich prins Felix van Salm-Salm, een geslacht, dat sedert 1803 op het kasteel Anholt bij Bocholt even over onze oostgrens resideert en, verwant met aanzienlijke Neder-

landsche geslachten, uitgebreide bezittingen in ons land had en heeft. ☒ In de Leenaktenboeken van het Vorstendom Gelre en graafschap Zutphen treffen wij in verband met de banner-heerlijkheid Baer in 1647 aan, Leopold Philip Carll, vorst van Salm, die deze heerlijkheid met vele andere bezittingen had verworven door zijn in 1641 gesloten huwelijk met Maria-Anna dochter en erfgename van den in 1649 overleden graaf Dirk van Bronckhorst—Batenburg en Anholt; in 1664 Carel Diederich Otto, „Wiltgraeff tot Daun, Vrijheer tot Kirburch, Rhijngraeff tot Stein, Vrijheer tot Vistingen, Aenholt, Baer ende Lathum”; in verband met de heerlijkheid Gendringen in 1712 Lodewijk Otto, vorst tot Salm, in 1748 Nicolaas Leopold, vorst van Salm—Salm. Hun oude rechten in de Graafschap zijn sinds lang op anderen overgegaan; die op de heerlijkheid Loon-op-Zand „met alle de woestijne, heide, moer en wildernisse en toebehoorte” hebben zij tot heden behouden. Na een proces, dat 12 jaar duurde en nog bij transactie geëindigd is (18 Febr. 1753), werd deze heerlijkheid toegewezen aan Louis Charles Otton, prins van Salm—Salm. ☒ Uit de dagen van onze Patriotten en Prinsgezinden kennen wij Frederik III, vorst van Salm—Kyrburg, geb. 1746. Hij sleet zijn leven grootendeels in Parijs. In 1789 wist hij het hof te Versailles wijs te maken, dat hij een aanzienlijken aanhang in Holland bezat. Met een aanstelling als veldmaarschalk en een som in eens van 400.000 francs trok hij naar ons land, kreeg van de Patriotten het opperbevel over 8000 man in Utrecht en — gaf de stad zonder slag of stoot aan de Pruisische troepen over. Hij eindigde zijn leven in 1794 te Parijs onder de guillotine. ☒ Felix van Salm—Salm, hoewel geboren op den Vredesdag bij uitnemendheid (Kerstdag 1828), groeide op tot een soldaat in hart en nieren. Als officier der Pruisische huzaren vestigde hij in den oorlog tusschen Pruisen en Denemarken (1848—1850) door zijn moed en beleid de aandacht der legerleiding op zich. Zwaar gewond werd hij na het gevecht bij Aarhus opgenomen en bleef tot den vrede in Deensche krijgsgangenschap. Na den vrede trad hij in Oostenrijkschen dienst. Maar Weenen, de stad zijner droomen, gaf hem niet wat hij verwacht had.

Een schoone droom is altijd iets.

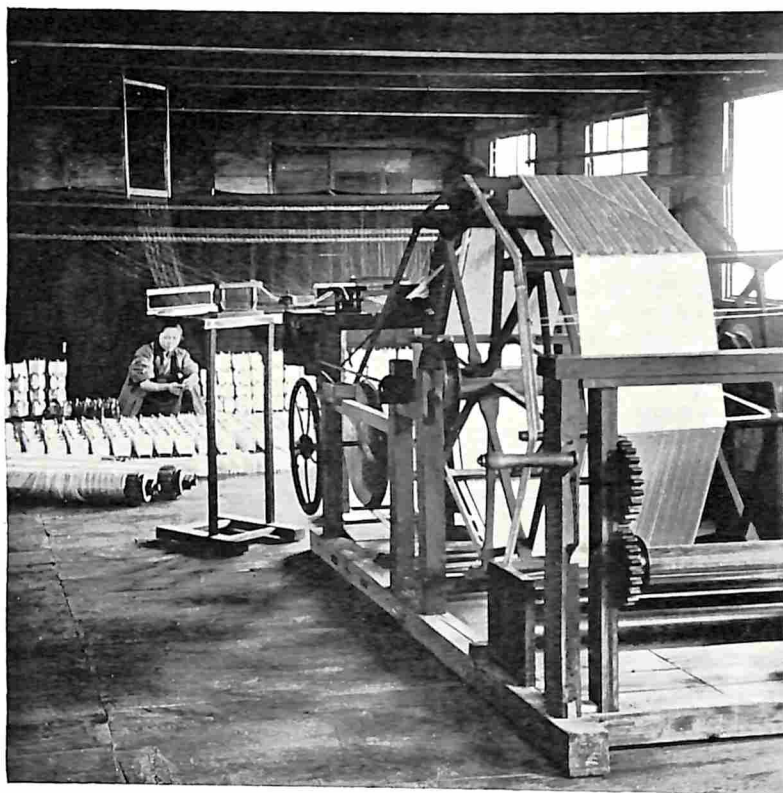
Gewis, maar is 't ontwaken niets?

☒ Zijn „miszliche und drückende Lebensverhältnisse” ontging hij door een overhaast vertrek naar Parijs. Dadelijk, nadat de oorlog tusschen de noordelijke en zuidelijke Staten van Noord-Amerika was uitgebroken (1861) stak hij den Atlantischen Oceaan over om, voorzien van de noodige aanbevelingsbrieven, president Lincoln zijn diensten aan te bieden. „Dat gij een prins zijt, zal u bij ons niet schaden”, had deze gezegd, toen hij hem de aanstelling als officier overreikte. Spoedig is Salm—Salm kolonel en chef van den staf van generaal Blanker, een paar jaar later brigade-generaal en gouverneur van Noord-Georgia. ☒ De volkomen overwinning der noordelijken (9 April 1864) en de daarop gevolgde overgave van alle legers der zuidelijken (17 April—26 Mei) schiepen een toestand, die met Salm's woeligen aard niet overeenstemde. Mexico, het jonge, woelige keizerrijk, trok hem. Toen hij, 20 Februari 1866, zich te New-York naar Vera—Cruz inscheepte, had hij aanbevelingen voor keizer Maximiliaan bij zich van de meest invloedrijke personen in de Vereenigde Staten: president Johnson, den Pruisischen gezant Gerolt, den Franschen gezant markies de Montholon, den Oostenrijkschen gezant baron von Wydenbruck e.a. Toch duurde het tengevolge van de tegenwerking van den Oostenrijkschen gezant in Mexico, graaf Thun, tot 1 Juli 1866, eer

hij in het keizerlijk leger werd opgenomen. Als overste van den generalen staf van den Franschen generaal Negre en later als vleugel-adjudant van den keizer en chef van het keizerlijk hof maakte hij in diens onmiddellijke nabijheid zijn rampvolle laatste maanden mee. Aandoenlijk is de schets, die van Salm—Salm in zijn Memoires geeft van de omstandigheden, waaronder deze monarch, een held in de beproeving, zijn laatste levensdagen sleet en zijn leven eindigde (19 Juni 1867). Wij kunnen hier die gebeurtenissen niet op den voet volgen. De gelukkige kogel, waarop de keizer hoopte bij zijn poging om zich 15 Mei uit den greep der opstandelingen te bevrijden, bleef evenals het succes dier poging uit; de keizer werd gevangen genomen. ☒ Dadelijk werden door Salm en zijn vrouw plannen voor bevrijding van den keizer ontworpen. Aanvankelijk verzette het gevoel van eer van den keizer er zich tegen; een ander plan kwam aan het licht. De prinses Salm vluchtte en Salm zelf werd gevangen genomen en onder zeer strenge bewaking geplaatst. Hij schaamde zich noch zijn daad, noch zijn keizerlijke uniform, die hij bleef dragen, evenals de ridderorde, hem door den keizer geschonken. Op 17 Juli volgde de uitspraak van den krijgsraad: ter dood veroordeeld, van welk vonnis de voltrekking werd vastgesteld

op 19 Juli, 's namiddags om vier uur. ☒ Den 18den besteedde hij aan de voorbereiding van de groote reis, waarvan niemand terugkeert. Hij verzocht zijn landgenoot, den apotheker Weber, zijn lijk te balsemen, voorloopig te laten begraven in een kerk en maatregelen te nemen, dat het later aan zijn vrouw zou kunnen worden overgegeven. Een Mexicaansch geestelijke kwam hem tot den dood voorbereiden, beloofde hem den volgende dag om elf uur de Mis te komen lezen en hem van de Heilige Sacramenten te voorzien. Hij zou dan tot de executie bij hem blijven. Salm liet zich papier, wijn en sigaren brengen en schreef tot twee uur 's nachts brieven aan zijn vrouw, zijn broer, eenige andere familieleden en vrienden. De nacht was niet bijzonder rustig en vroeg was hij weder op. Hij kleeedde zich zorgvuldig en vergat zelfs niet zich te scheren. ☒ In plaats van den geestelijke

verscheen om elf uur generaal Mirafuentes in zijn cel, die Salm mededeelde dat de executie vijf dagen was uitgesteld. Op 22 Juli kwam hij hem aanzeggen, dat het uitspel voor onbepaalde termijn gold en langs anderen — blijkbaar geheimen — weg bereikte. Salm de tijding, dat hij zijn leven behouden zou. Tegelijkertijd trad een verzachting van zijn gevangenschap in; hij mocht weder met zijn lotgenooten verkeer. Aan de schommeling tusschen hoop en vrees kwam eerst 16 Augustus een einde; anderd in zeven jaar gevangenisstraf. ☒ Zestien September, de dag van Mexico's onafhankelijkheidsverklaring, ging voorbij, zonder dat de algemeen gekoesterde hoop op bevestiging in vervulling trad. Wel genoten de veroordeelden zeer groote voorrechten. Zoo mochten zij zich op hun eere-een halven dollar per dag, welke som zij naar believen konden besteden. Zij werden nu ook bij particulieren onder dak gevangen. ☒ Op 5 October volgde de mededeeling aan Salm, Monterey zouden worden overgebracht, een stad in het noorden van Mexico. In dit land, waar het „asta mañana” (op morgen) spreekwoordelijk is, is de reis, waarvoor Salm twee paarden had gekocht, ving eerst 9 October aan. Vóór hij zijn verbanningsoord bereikt had, kwam het bevel, dat hij naar Vera-Cruz moest worden overge-

DE JAPANSCH E ZIJDETEELT. DE VERVAARDIGING VAN DEN ZIJDEN DRAAD UIT VIJF COCONDRADEN.

bracht, waar hij 8 November aankwam. Terwijl dit alles voorviel, waren zijn vrouw en broer onverpoosd bezig geweest zijn bevrijding te bewerken. Hun pogingen slaagden ten laatste en de dag van 24 December 1867 zag Salm weder in zijn voorvaderlijk slot, den burcht Anholt. Het leven van een landedelman lachte hem echter niet toe. Een jaar later is hij weder in militairen dienst en wel als majoor bij het vierde Garderegiment. Daarmede trok hij in Juli 1870 naar Frankrijk en viel daar zes weken later, op 18 Augustus, bij Saint-Privat. Op 3 September werd zijn lijk in den vorsteliijken grafkelder te Anholt bijgezet. J. D. H. VAN UDEN.

De Japansche zijde-industrie.

II.

LATEN we nu met den lezer een Japansche zijdespinnerij binnentreden, nadat wij hem in het vorig nummer eenigszins van de moeilijkheden op de hoogte hebben gebracht, die de kweeker heeft te overwinnen, alvorens het ruwe product, in den vorm van cocons, er binnen gebracht wordt. Wie, de zijde-industrie, van het door de

DE JAPANSCH E ZIJDETEELT. BEHANDELING DER COCONS IN WARM WATER.

Landbouw-departement een strenge controle op de eitjes wordt uitgeoefend en dat deze slechts van Regeeringswege aan de rupsenboeren mogen verkocht worden. De eitjes worden n.l. bij ongeveer 3000 tegelijk op afgestempelde eierkaarten tegen een bedrag, ongeveer gelijk aan een rijksdaalder, verkocht. Op deze kaarten zijn de eitjes door middel van rijststijfsel vastgeplakt. In dit tweede deel van ons bijchrift kunnen wij de rupsenperiode overslaan, waarin het pasgeboren rupsje 40 maal langer en 9000 maal zwaarder is geworden, en waarna een voor de industrie gewichtig oogenblik aangebroken is, waarvan de kwaliteit van den cocon niet weinig afhangt. Het komt er n.l. wel degelijk op aan, op welke wijze de rups de eerste draad spant, die de verpoping inleidt. Daarom worden de volwassen rupsen, wanneer zij de eerste teekenen van onrust geven, naar andere wannen of matten overgebracht, die men van strooien hokjes en

die de wetenschap als noodzakelijk heeft leeren kennen, ten einde zich de beste kwaliteit zijde te verzekeren, stipt te worden opgevolgd. Evenals bij alle fokdieren is het ook ten opzichte der zijderups niet onverschillig, welk ras men kweekt. Men kweekt in Japan 2 hoofdrassen, die men het Chineesche en het Japansche ras noemt. Het eerste is slechts een paar geslachten geleden in Japan ingevoerd. Het tweede werd eeuwen geleden over Korea naar Japan overgebracht en is gemakkelijk te herkennen aan een zwart vlekje, dat de rups op den rug vertoont en dat zooveel als het familiewapen der rups is — door den Japanner *non* genoemd. Wat het eene ras mist, is aan het andere eigen, en omgekeerd. Het Japansche ras is n.l. sterker en minder aan ziekten onderhevig, terwijl de draad, die uit cocons van het Chineesche ras wordt verkregen, sterker is. Men heeft nu wel uit beide rassen een kruisingsproduct verkregen, welks cocon de sterkste en langste draad oplevert, doch hiertegenover staat weér, dat dit product zwakker is. Dat het bij de teelt der rupsen dus op een juiste keuze der eitjes aankomt, behoeft nauwelijks gezegd, en niet te verwonderen is het, dat het groote belang der zijde-industrie heeft medegebracht, dat door het Japansche

Landbouw-departement een strenge controle op de eitjes wordt uitgeoefend en dat deze slechts van Regeeringswege aan de rupsenboeren mogen verkocht worden. De eitjes worden n.l. bij ongeveer 3000 tegelijk op afgestempelde eierkaarten tegen een bedrag, ongeveer gelijk aan een rijksdaalder, verkocht. Op deze kaarten zijn de eitjes door middel van rijststijfsel vastgeplakt. In dit tweede deel van ons bijchrift kunnen wij de rupsenperiode overslaan, waarin het pasgeboren rupsje 40 maal langer en 9000 maal zwaarder is geworden, en waarna een voor de industrie gewichtig oogenblik aangebroken is, waarvan de kwaliteit van den cocon niet weinig afhangt. Het komt er n.l. wel degelijk op aan, op welke wijze de rups de eerste draad spant, die de verpoping inleidt. Daarom worden de volwassen rupsen, wanneer zij de eerste teekenen van onrust geven, naar andere wannen of matten overgebracht, die men van strooien hokjes en riggeltjes heeft voorzien. Een te lang wachten met de overbrenging zou tengevolge hebben, dat de rupsen zich hadden weten te redden door aan ieder uitstekend punt, dat zij bij het naar boven kruipen ontmoetten, hare eerste draden te spannen, hetgeen ten nadeele van de kwaliteit der cocons zou komen. Wanneer nu het tijdstip van het uitkomen der vlinders is aangebroken, zoekt men de beste cocons uit en brengt deze op verse wannen of rietmatten over, waarop de uitgekomen vrouwelijke vlinders hare eieren kunnen leggen (zie de afbeelding op bladz. 404 van het vorig nummer). Men behoeft niet bang te zijn, dat de uitgekomen vlinders zullen wegvliegen, daar zij dit vermogen in de gevangenschap reeds lang verloren hebben. Van de voor de fabrieken bestemde cocons moeten nu de daarin opgesloten poppen gedood worden, hetgeen in Japan door de kweekers verricht wordt, door ze aan de brandende zon bloot te stellen, of ook wel, bij gebrek aan zonneschijn, door ze boven een houtskoolvuur te verwarmen of ze in heeten stoom te houden. De kweekers sorteeren nu de cocons in die, welke zij voor de voor export werkende fabrieken geschikt achten; de minder goede zijn bestemd voor de fabrieken, die voor binnenlandsch gebruik werken, terwijl de slechtste naar de vele woningen gaan, waar de zijde-industrie in huisarbeid wordt uitgeoefend. — Wij treden nu de fabriek binnen en wel een der modelfabrieken, die voor export werken, en waar de cocons verwerkt worden, die de kweekers als 1ste

kwaliteit hebben bepaald. Het eerste, wat hier geschiedt, is eene herkeuring der cocons. Het sorteeren vindt plaats in een vertrek, waar een gedempt licht heerscht en waar de cocons boven een van onderen electrisch verlichte glazen plaat worden gelegd. Zij worden hier naar de kleur beoordeeld en in drie kwaliteiten verdeeld, n.l. in smettelooze, bijna smettelooze en minder smettelooze cocons. ☼ De smettelooze worden nu door de geroutineerde 1ste klasse arbeidsters afgehaspeld. Van deze zitten of staan de meisjes (soms tot 200) voor bakken met water, dat tot 180° verwarmd is en waarin de cocons bij 50 tegelijk geweekt moeten worden, totdat de draad gemakkelijk loslaat. (Zie afb. op bladz. 415). Dit afhaspelen is het moeilijkste werk van de geheele zijde-industrie, wanneer men bedenkt, dat van 5 cocons de draden door een fijn gaatje in een porseleinen plaatje getrokken en vervolgens over een spoel geleid moeten worden. Hoewel de draden nu verder mechanisch worden afgewonden, heeft de arbeidster nauwkeurig toe te zien, dat de draden steeds vereenigd blijven, om tot één draad zijde te worden, waarbij nog komt, dat, wanneer een der draden breekt, onmiddellijk een nieuwe cocon naar voren moet worden geschoven. Iedere werkster bedient 4 spoelen, en heeft dus voor 20 draden te zorgen. Zooals de bijgevoegde afbeeldingen laten zien, staan de bakjes, elk met hunne 4 spoelen, waaromheen de zijden draden gewikkeld worden (de porseleinen plaatjes zijn onzichtbaar) om nu verder naar de winders te worden geleid, op den grond. ☼ Voor dit moeilijke werk ontvangen deze geroutineerde arbeidsters slechts 2 yen (ongeveer een rijksdaalder) per dag. Een andere ploeg van minder geoefende arbeidsters doet het zelfde werk, doch krijgt de cocons der tweede kwaliteit en ontvangt ook minder loon. De cocons der derde kwaliteit worden aan zeer jonge meisjes gegeven, die dit werk, dat zij onder leiding van eene onderwijzeres verrichten, nog moeten leeren. Zij besturen slechts 3 spoelen en ontvangen slechts kost en inwoning. ☼ Een zestal jaren geleden werd zulk een modelfabriek in eene correspondentie uit Tokio aan de Nieuwe Rotterdamse Courant beschreven, waar ± 800 arbeidsters en 200 arbeiders werkzaam waren. Het emplacement dezer fabriek beslaat eene oppervlakte, zoo groot als dat eener Indische suikerfabriek. Voor zindelijkheid en hygiënische inrichting was in de hoogste perfectie gezorgd en de fabriek is zóó luchtig gebouwd, dat men a.h.w. van de straat af door de geheele fabriek heen kan zien. De gladde, met was gewreven vloer mag niet met schoenen worden betreden, terwijl het heen en weerloopen haast geruischloos geschiedt, daar de arbeidsters op sokken loopen; luid spreken wordt zorgvuldig vermeden. ☼ In de bedoelde fabriek wordt voor het personeel uitnemend gezorgd. Volgens de leerplichtwet ontvangen de arbeidsters eenige uren per dag onderwijs. In een ruime recreatiezaal komen de meisjes en vrouwen naar voordrachten, niet zelden met lichtbeelden toegelicht, luisteren, en voor haar geschikte tooneel- en dansvoorstellingen bijwonen. ☼ In zulk een modelfabriek, waarin de foto's, die voor de bij deze regels gevoegde reproducties hebben gediend, zijn genomen, wordt de zijde slechts van de cocons afgehaspeld en in strengen (zie de afb. op

bladz. 417) doch ongevlochten aan de fabriek van den exporteur verkocht. Hier worden de draden op gewicht, sterkte, kleur en glans onderzocht, en daarna de strengen ineengeklaaid om in drie kwaliteiten te worden afgeleverd. Bijna 80% van deze export-zijde gaat naar Amerika. ☼ Wanneer mijne lezeressen het voorafgaande, waarin ik de meest wetenswaardige bijzonderheden betreffende de hier te lande zoo weinig bekende Japansche zijde-industrie heb trachten mede te deelen, met aandacht zullen hebben gevolgd, zullen zij zich er zeker niet meer over verwonderen, dat een uit zuivere natuurzijde vervaardigd kleedingstuk voor de meesten een onbereikbaren wensch zal moeten blijven, vooral, wanneer ik hier nog bij voeg, dat 1600 cocons slechts 1 pond zijde opleveren. H. v. C.

De avonturen van een Fransch luchtreiziger in ons land.

DE kranige prestaties der vliegers, die in den laatsten tijd ieders bewondering wekten, en terecht, hebben wel een ongehoord enthousiasme ontketend, maar het volgende zal leeren, dat men toch altijd belang-

stelling heeft gehad voor luchthelden. Misschien is nieuwsgierigheid een beter woord dan belangstelling, want dat men van den aanvang af vertrouwen in de toekomst der luchtvaart heeft gehad, kan nauwelijks geloofd worden. ☼ Zooals bekend is, hebben de tegenwoordige vliegtuigen nog geen lange geschiedenis. De verkenning van het luchtruim heeft men aangevat met luchtballons, die met een of ander gas, dat soortelijk lichter was dan de dampkringslucht, gevuld wa-

DE JAPANSCH E ZIJDETEELT. UIT DE BAKJES, DIE DE SPOEL EN BETER LATEN ZIEN DAN DE AFBEELDING OP BLZ. 414, WORDEN DE ZIJDEN DRADEN OM DE WIKKELAARS GELEID.

ren, terwijl voor de reizigers een „schuitje” was gereserveerd. Deze luchtballons nu, die het wel voor goed schijnen afgelegd te hebben tegen de vlieg machines, hebben reeds een geschiedenis van anderhalve eeuw. De geboorte van de luchtvaart valt dus in de achttiende eeuw, en haar bakermat moet in Frankrijk gezocht worden. Dit alles moet niet verwonderen. De achttiende eeuw is een periode van verlichting, van studie op elk gebied, vooral ook op het terrein der physica en chemie, en de Franschen stonden toen in de voorste geleiden. ☼ Heeft Nungesser zijn tocht over den Oceaan niet kunnen volbrengen, de licht-ontvlambare Franschen gaan er nog altijd prat op, dat hun landgenoot Jean Pierre Blanchard op 7 Januari 1785 de eerste was, die het Kanaal tusschen Engeland en Frankrijk overvloog. Hij vertrok met den Engelschman John Jefferies om twee uur uit Dover en landde twee uur later in een bosch bij Guines, niet ver van Calais. Juist een jaar later werd op kosten der burgers van Guines op de plaats der landing, in het bijzijn van Blanchard, een gedenksteen opgericht. Na afloop der plechtigheid gaf het gemeentebestuur een prachtige maaltijd, die gevolgd werd door een geanimeerd bal. ☼ Na zijn pionierstocht was Blanchard's reputatie gevestigd. Hij kon zelfs aan alle aanvragen om in verschillende steden een demonstratie te geven, niet voldoen. Op 12 Juli 1785 zou hij ook in Den Haag opvoorstrevende land weervoer. ☼ De luchtheld was door

DE JAPANSCH E ZIJDETEELT. DE ZIJDEN DRADEN WORDEN IN STRENGEN GELEGD.

niemand minder dan den Erfstadhouder Willem V uitgenoodigd, en zou zijn evoluties dan ook volvoeren ten aanschouwe van het vorstelijk gezin en genoodigden. De toebeïrdigden vonden plaats in den tuin van het „Oude Hof”, thans het Koninklijk Paleis, aan het Noordeinde. Maar reeds gedurende eenige dagen van te voren was de ballon te zied geweest op de Zaal van het Hof. Hier hadden eenige Haagsche natuuronderzoekers de vrijmoedigheid gehad, het dunne tafzijden omhulsel, dat met gom bestreken was, met hun pennemes te bewerken. Helaas hadden zij de uitkomsten van hun onderzoek niet gepubliceerd. ☼ Ondertusschen waren in den tuin 24 okshoofden opgesteld, waarin men vitriool, zink en water deed, om het waterstofgas, waarmede de ballon gevuld zou worden, te ontwikkelen. Op den bestemden dag bracht men ook den bol in den tuin, spreidde er een groot net over uit, en tegen twaalf uur werd met het vullen begonnen. Uit de 24 vaten staken blikken buizen omhoog, die het gas naar twee andere okshoofden leidden; vandaar werd het door een kuip met water gevoerd om af te koelen, en vervolgens door buizen in den bol. Jammer genoeg was de instrumentmakerskunst ook nog in haar beginstadium. De blikslager had n.l. de buizen misschien wel waterdicht maar niet gasdicht gemaakt, zoodat er heel wat ontsnapte. Ook waren de gaatjes in de zijde een geduchte handicap, maar 's avonds om zeven uur was men dan toch eindelijk zoover, dat de ballon op kon stijgen. ☼ Den Haag was vol met allerlei vreemdelingen. Van heinde en verre waren zij toegesnel, om het schouwspel te zien. Als passagiers zouden meegaan: de heeren Bruilpont en Honinchthun, beiden officieren. Toen zij met Blanchard in het schuitje zaten, en ook de ballast en de instrumenten er in gebracht waren, bleek evenwel, dat de stijgkracht niet voldoende was. Blanchard had de Hollandsche vriendelikheden dan ook niet in zijn berekeningen laten meetellen. Doch geen der officieren wilde het schuitje verlaten. Een woordenwisseling ontstond, en de tusschenkomst van Hunne Hoogheden was noodig om de zaak tot een bevredigend einde te brengen. Het lot wees den heer Honinchthun als den gelukkige aan. ☼ Toen eindelijk, het was ondertusschen bij achten geworden, kon Blanchard den ballon van de aarde losmaken, en slingerend ging hij het luchtruim in. Er waren evenwel nog geen vijf minuten verlopen, of het gevaarte botste tegen een schoorsteen van een nabijgelegen huis aan en bleef daar met het net verward vastzitten. Het kostte heel wat moeite en ook ballast om vrij te komen, waarbij een wakkere klimmersbaas onder de toeschouwers uitnemende diensten bewees. Maar toen men zoover was, schoot de bol dan ook pijlsnel de wolken in. ☼ Door alle tegenspoeden kon de reis niet van langen duur zijn. Na een klein uurtje besloten de luchtreizigers te dalen. Zij bevonden zich toen echter al niet meer boven Den Haag, maar zagen tot hun schrik, dat zij een grooten veenplas onder zich hadden, niet ver van Gouda vandaan. Blanchard bezat zooveel vaardigheid, dat hij zijn toestel er nog over kon loodsen, waardoor de daling kon plaats hebben op een weiland. Hier werden de beide mannen verwelkomd door een troep rasechte Hollandsche boeren, die in minder dan geen tijd het zeildoek, dat om het schuitje was gemaakt, onder elkander verdeeld, d.w.z. verscheurd hadden, waarna zij het schuitje zelf in stukken

hakten. ☼ De eigenaar van het land, 'nog niet tevreden met zijn aandeel in den buit, eischte op hoogen toon vergoeding voor de schade, die volgens hem aangericht was. Blanchard, wiens ooren meer gewend waren de taal van Rousseau op te vangen, verstond natuurlijk niets van hetgeen de boer zeide, maar kon het waarschijnlijk wel raden. Hij werd echter ingelicht door zijn tochtgenoot, en nu begreep hij wel, dat hij des vredigen landmans request niet naast zich neer kon leggen, wilde hij nog iets van zijn kostbaren ballon redden. De gastvrije Hollander zette bovendien zijn eisch kracht bij door met zijn mes den weerstand van de stof op de proef te stellen, waarbij hij niet tevreden was met een enkel resultaat. Blanchard was echter een ge-

moedelijk man. Hij liet zeggen, dat hij de gevraagde tien dukaten niet bij zich had, en vragen, of de benadeelde genoegen wilde nemen met een schuldbekentenis, welke in Den Haag verzilverd kon worden. De boer vond dit goed en ontving een briefje, waar in het Fransch op stond: „Ik ondergeschrevene verklaar neergekomen te zijn te negen uur 's avonds op een leeg weiland, behoorende aan een lompen, brutalen boer, die hierdoor niet het minste nadeel geleden heeft, en die de laagheid heeft van tien dukaten van mij te eischen, na geholpen te hebben om mijn schuitje en den bol te vernielen”. ☼ De verheugde kaasproducent hielp nu den ballon in een schuitje bergen en na eenige uren varens kwamen de avonturiers te Rotterdam aan. Den volgende dag deden zij in een rijtuig gezeten hun glorieusen

DE JAPANSCH E ZIJDETEELT. EEN MEISJE AAN DEN WEEFSTOEL.

intocht te 's Gravenhage, waar zij bij den Stadhouder het middagmaal mochten nuttigen. De boer, misschien op de hoogte gebracht door een der dorpsgeleerden, is nimmer zijn geld komen halen. ☒ Wie de plaats wil aanschouwen, waar het eerst op vaderlandschen bodem een zeevlieger daalde, zoeken naar het Lootjesverlaat onder het gehucht Vijfhuizen, niet ver van het dorp Zevenhuizen. J. Z. KANNEGIETER.

OUDHEDEN TE BREDA.

DE SINT-JOOSTKAPEL.

NEEN, ze wordt niet meer gebruikt voor het doel, waarvoor het miniatuurkapelletje met zijn even miniatuurtorentje oorspronkelijk was bestemd. Hoe weidsch klinkt de titel: Heer van Breda, Baenrods van Brabant! En onwillekeurig stellen we ons deze heeren voor, zetelend in een vorstelijk paleis in een stad met veruitgelegde straten, waar 't goed was te dolen. Maar de nuchtere werkelijkheid was wel anders, wat we kunnen concludeeren uit de plaats, welke aan de Sint-Joostkapel wordt aangewezen. Immers Krüger in zijn Kerkelijke geschiedenis van het bisdom van Breda vermoedt, dat ze de parochiekerk van het Ginnekeneinde zou zijn geweest, dus buiten de eigenlijke stad heeft gelegen, buiten de muren. En als we dan bedenken, dat we die oude stad in 10 à 15 minuten doorgelopen hebben, dan komen we tot de conclusie, dat de ruimtebegrippen van 13e en 14e eeuw wel heel anders zijn geweest dan de onze. Trouwens, wie waarborgt ons, dat, bij de snelheidsvermeerdering van onze vervoermiddelen en bij de verandering der strijdmiddelen, de menschen der toekomst Parijs, New-York, Londen niet even onbegrijpelijk klein zullen achten. ☒ Intusschen, om tot de St. Joostkapel weer te keeren, de afstand van Ginnekeneinde naar de Groote Kerk werd blijkbaar te groot geacht. In 1311 werd het St. Joostaltaar gefundeerd, later zijn er nog 4 andere altaren bijgekomen. In 1518 werd een kerkhof gewijd, een kerkhof, dat sinds reeds lang verdwenen is, opgeslokt door de uitbreiding der stad, welke in 1531 een nieuwe ommuring kreeg. En nu valt 't uiterst moeilijk te bedenken, dat de St. Joostkapel, die tegenwoordig als woonhuis dienst doet, naar Kalf meldt in De Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst buiten de stad was gelegen. Wel curieus moet 't zijn te wonen in een huis, waar nog een deel van het schip bleef bewaard, wel verminkt door de ingebouwde zoldering. En het kantige torentje, helaas op de afbeelding niet te zien, moet een bijzondere bekroring geven: slank reikt 't omhoog, een pittig accent in de alledaagsche behuizingen rondom. Nog hangt er de klok, met het opschrift: ☒ Henrick ter Horst hef mi gegoten in de stadt Deventer vor de kercke reken anno 1658 // Gerbrandus Henrici pastor in reken kerckmeisters Berent Bruggers Lubbert Lutteke Tanckinck.

HET BEGIJNHOF.

☒ Ik heb een zwak plekje in mijn hart voor Begijnhoven. De naam alleen al heeft een onweerstaanbare aantrekkingskracht. Misschien komt 't door het kostelijk Begijnhofje, dat Amsterdam bezit en waar ik sinds onheugelijke tijden me vermei in de stilte, de volkomen rust, uitbrekend in het donderende, woelige groote stadsleven rondom, die stilte, waar men het bestaan van asfalt, tramwagens en auto's vergeet zonder eenige aarzeling. En waar ook ik weder een Begijnhof bezoek, in Vlaamsche of Hollandsche stad, daar word ik telkens opnieuw vastgehouden door de wonderlijke rust, welke gevangen wordt tusschen de begrenzing der lage huisjes, „uit kunsthistorisch oogpunt niet opmerkelijk”, als alweer

gemeld wordt in De Nederlandsche Monumenten. ☒ Maar de gaafheid van zoo'n bescheiden woninkje, waaraan de be woonster geen toewijding spaart, de gaafheid ook der bloemenrijke, kleurige tuintjes tezamen gevoegd tot één sprankelend vlak van bonte kleur en tintelend leven, ze omvatten meer oude bezonken cultuur dan alle kunsthistorische monumenten bij elkaar. We vergeven 't dan ook, zij 't niet van harte, dat de Oosterhoutsche architect Adrianus van der Aa, onder het oppertoezicht van den Waterstaat, in 1837 een kerk voltooide, welke de intimiteit van het hofje al zeer weinig nabijkwam. En ofschoon ik den pastoor gaarne een ruime en giefelijke woning gun, zoo schijnt me de pastorie als een lichtgele olievlek uiteengebarsten in de vriendelijk-donkere omlijsting der baksteen huisjes rondom. ☒ Vele eeuwen oud reeds is het Begijnhof van Breda: in 1240 werd het gesticht door Machteld van Diest, de vrouw van Godfried van Breda, en 't werd gebouwd op de plaats, waar nu de stallen

der Militaire Academie zich bevinden, ten Z. O. van het toenmalig kasteel. Daar bleef 't tot 1531, toen Hendrik III van Nassau, heer van Breda de versterkingen van het kasteel zoover had uitgebreid, dat de nabijheid van het Begijnhof, vooral van de kerk, een gevaar werd voor het kasteel. En de Begijntjes verhuisden naar de plaats, waar nu haar hof gelegen is. Ofschoon na de hereniging van Breda door Spinola weder een gedeelte moest worden afgestaan, thans aan de Capucijner monniken, die zich toen te Breda hadden gevestigd en wel „de galderije aen de noertsijde van 't Begijnhof met de huyskens aen elcke sijde daeraen hangende”. ☒ Vele waren nadien de avonturen, die het leven der vreedzame vrouwen in beroering brachten. Met opheffing meermalen bedreigd, trotseerde 't hof tenslotte toch de eeuwen, wist zelfs de kostbare voorwerpen voor kerkelijk gebruik bestemd, bijeen te houden. En de vredige rust werd teruggevonden, die de inwonsters en zeker den bezoeker, tegen beter weten in, doet veronderstellen, dat vroegere eeuwen geen ontstelling of beroering zouden hebben gekend.

HET OUDE MANNENHUIS.

☒ Vinden vele oude en ook wel jongere vrouwen een woninkje op het Begijnhof, de mannen, die oud of gebrekkig waren, werden gehuisvest in het Oude-mannen-huis. De stichting zelve wordt al in 1246 genoemd, toen Godfried van Breda bij testamentaire beschikking een som geld aan het gasthuis heeft nagelaten. Oorspronkelijk zorgden wereldgeestelijken (dus mannen in den trant der Begijnen) voor dit gasthuis: in 1295 kwam deze

zorg in handen der Praemonstratenser nonnen van St.-Catharinadal, nadat haar klooster te Vroenhout bij Wouw in 1288 door een overstroming was verwoest. Dat duurde zoo tot 1308: toen keerden waarschijnlijk de wereldgeestelijken terug. ☒ Het was niet bepaald een ideale verblijfplaats voor oude menschen: immers toen de Bayaert, — d.i. dat deel van het gasthuis, dat tot verblijf voor pelgrims en reizigers was ingericht — opgeheven werd, omdat deze inrichting tot misbruiken aanleiding gaf, werd de vrijgekomen ruimte ingericht voor herbergiging der pestlijders. Een radicale manier om ook de ouden van dagen uit de wereld te helpen! Naderhand werd 't wat beter. Toch, de combinatie gekkenhuis (wat heel wat anders beteekent dan krankzinnigen-gesticht) met oude-mannen-huis komt me nog niet ideëel voor. ☒ Inmiddels was reeds in 1643 op de plaats, waar het gasthuis was gesticht een nieuw gebouw opgericht, waarvan van Goor zegt, dat in 1643 „de voorgevel zeer sierlijk opgebouwt” is. Kalf vermoedt uit deze mededeeling te kunnen concludeeren, dat voor een ouder gebouw alleen een nieuwe gevel werd gezet, ofschoon de verdeling van het inwendige wel erop wijst, dat het inwendige gelijk met den gevel is

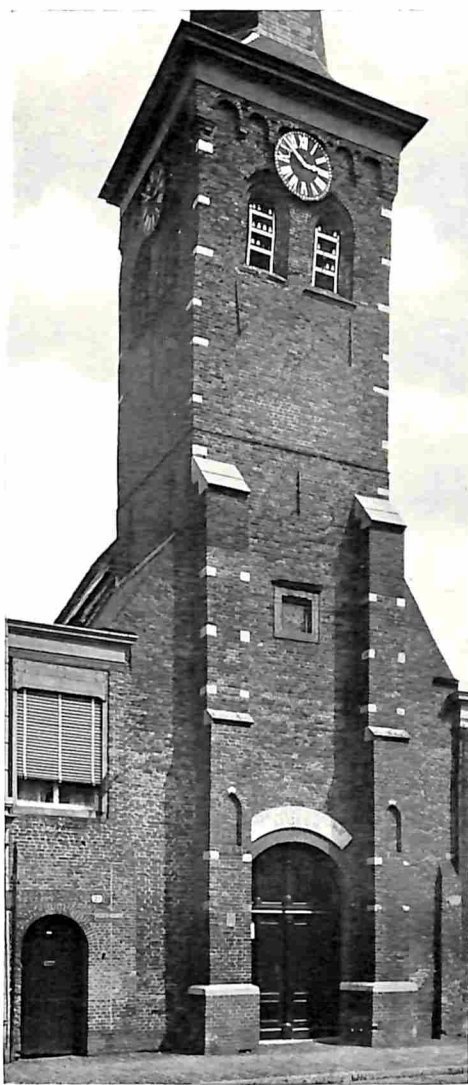

Foto C. Steenbergh.

DE TOREN DER ST. JOOSTKAPEL
TE BREDA.

ontstaan. Wel goed opgeborgen waren de bewoners achter de zwaargetraliede vensters, en hoe evenwichtig van indeeling de voorgevel ook is, toch krijgt men een weinig hospitabelen indruk bij het aanschouwen ervan. Inwendig bleef niets opmerkelijks bewaard.

RO VAN OVEN.

IN HET RIJK DER STILTE

6) DOOR CHARLES G. D. ROBERTS.

DE ROEPSTEM VAN HET NOORDEN. (Vervolg).

ALS hij zijn prooi gemist had en met leegen snavel omhoog schoot, vloog hij stroom-op met een ruwen, snaterenden, verbazend luiden kreet van verontwaardiging en protest. Herhaaldelijk schoten die lastige roovers beurtelings neer in de beek. Doch het spel van licht en schaduw, door den ceder op het water geworpen, diende als bescherming voor de beek-bewoners; en slechts tweemaal had die vischvangst succes. De tweede kleine forel en nog een paar werden meegevoerd. Toen verlieten de vogels dit gedeelte van het stroompje en joegen makkelijker wateren af. Eens op een dag, toen de kleine zalm volgens gewoonte opsprong om de vliegen te pakken, die door het beekje werden aangevoerd, ontving hij een gevoelige, maar onwaardeerbare les. Een groote, veelkleurige vlieg, anders dan eenig insect dat hij ooit gezien had, verscheen op de golfjes boven zijn hoofd. Daarin verschillend van alle vliegen, die hij ooit vroeger had leeren kennen, werd deze niet door de strooming meegevoerd, maar bleef op geheimzinnige wijze op dezelfde plaats. Terwijl de parr er nieuwsgierig naar keek, zich afvragend of hij er al of niet op af zou gaan, bewoog zij zich plotseeling stroom-op, even later gevolgd door nog een vreemd-uitziende groote vlieg, groen en bruin als een sprinkhaan. Opgewonden door de wijze van doen van die twee vreemde schepsels, sprong het zalmpje op en gaf de groene vlieg een slag met zijn staart, met de bedoeling haar te verdrinken en daarna te onderzoeken. Tot zijn ontzetting verdwenen de twee vliegen oogenblikkelijk. Verbaasd en teleurgesteld trok hij zich onstemd in het ondergedeelte der beek terug. Even later verschenen de vliegen echter opnieuw, nu eens langzaam den stroom afdalend, dan weer hem opklimmend, soms over de oppervlakte huppelend en soms er eventjes onder duikend, maar steeds op denzelfden onderlingen afstand en zich steeds geheimzinnig onafhankelijk van de kracht van den stroom betoonend. Gedurende enkele seconden keek het zalmpje er achterdochtig naar. Toen, opgewonden door hun vreemdsoortig gedrag, schoot hij woest vooruit en greep de schitterende roode vlieg in zijn kaken. Hij voelde een prik, een schok, een vreeselijken ruk — en werd omhoog gesleept in de verstikkende lucht waar hij kronkelend neerviel op het droge kiezel aan den oever. Terwijl hij daar lag te hijgen en te krimpen op het heete kiezel, dat de fijne tinten van zijn teere huid verschroeide, boog zich een groote gestalte over hem heen, en een kolossale hand, waarvan iedere vinger zoo lang was als zijn heel lichaam, nam hem op. Hij hoorde een vaag gerommel, wat de stem van de groote gedaante was, die zei: „Een ongelukkig klein zalmpje — maar niet slecht aangehaakt! Het zal 'm niet hinderen en waarschijnlijk niet wijzer maken”. Toen werd de haak — met wat hem vreeselijke en doodelijke ruwheid toescheen, maar wat in werkelijkheid de grootste omzichtigheid was waartoe de groote hand in staat was — uit zijn kaak verwijderd en werd hij teruggeworpen in het water. Duizeligen halfbedwelmd, draaide hij om op zijn rug, met den kop naar beneden en bleef zoo eenige seconden met den stroom meedrijven. Toen herstelde hij zich van den schok, hernam zijn normale positie en zwom in groote haast naar een

Foto C. Steenbergh.

DE VOORGEVEL VAN HET OUDE-MANNENHUIS
TE BREDA.

overhangend rotsblok, waar hij bleef liggen met hijgende flanken, pijnlijk en bevend, tot hij langzamerhand zijn zelfbeheersching herkreeg. Maar daar hij sluer en opmerkzamer van aard was dan zijn soortgenooten, keek hij van dat oogenblik af alle drijvende vliegen argwanend aan en bestudeerde ze nauwkeurig, alvorens ze in zijn bek te nemen. Den heelen zomer en herfst door had ons zalmpje het heel druk met voederen en het ontloopen van zijn vijanden of het spelen in het heerlijke, ondiepe beekje onder den ceder. Toen de eerste herfst-regens den Grooten Zuidelijken Arm deden zwellen, drong het eerst tot hem door hoe talrijk de groote zalmen in de rivier waren — visschen die zorgvuldig de ondiepte vermeden hadden, waarin hij den zomer had doorgebracht. Of-

Foto C. Steenbergh.

HET BEGIJNHOF TE BREDA.

schoon hij wel zorgde zich op een afstand dier groote visschen te houden — die op hun beurt niet de minste aandacht aan hem schonken — merkte hij op, dat zij druk speelden, soms hoog opsprongen uit het water, en dat zij het 's avonds en 's morgens heel druk hadden op de zandplaten, waar ze met hun krachtige snoeten in schenen te graven. ☼ Nog later, toen er, in plaats van vliegen en torren op de donkerder oppervlakte van het water kleine witte vlekken vielen, die verdwenen als hij er naar greep, werd hij hevig en onbegrijpelijk ontevreden. Hij wist niet waarnaar hij verlangde; maar hij wist, dat het niet te vinden was in het water rondom hem, noch langs de oevers, waar zich nu kantige ijsranden begonnen te vormen. Van alle kanten zag hij de hengsten — mager en plat, hun mooie kleuren dof en getaand — lui met den stroom mee wegzwemmen. Tot nu toe hadden zij zich altijd stroom-opwaarts bewogen — steeds opwaarts vol blijden zin. Nu scheen al de vroegere energie en levensvreugde uit hen geweken. Niettemin schenen zij zeer begeerig om ergens heen te gaan, en de weg naar dat „ergens” leek stroom-af te liggen. Zich nauwelijks bewust van wat hij deed en totaal onbewust ervan waarom hij het deed, zwom ons zalmpje met hen mee stroom-af. Hij was enorm toegenomen in kracht en grootte, terwijl zijn levendige verscheidenheid van kleuren sterk getemperd was. Hij was inderdaad ook geen „par” meer, maar een „smolt”; en gehoorzaamend aan de wet van zijn soort, ging hij op weg naar de zee.

II.

☼ Daar hij groote vinnen had en in zijn volle kracht was, joeg het sterker stroomende water — toen zij de zandplaten en kiezelsgronden achter zich lieten en op rotsachtig terrein kwamen, waar de groote rivier zich loeiend en schuimend een weg door het gesteente baande — onzen smolt geen angst aan. Door deze rumoerige versnellingen en miniatuur-watervalletjes schoot hij veilig heen, schoon aanvankelijk niet zonder angst. De magere, platte winterzalmen, die zijn reisgenooten waren, deden onbewust dienst als gidsen. Behalve door een enkelen keer in die hoedanigheid gebruik van ze te maken, schonk hij weinig aandacht aan hen; ofschoon

van tijd tot tijd een groot mannetje in schijnbare woede met opengesperden bek naar hem toe schoot en hem dwong zich snel terug te trekken. ☼ Spoedig nadat zij het woeste, rotsige gedeelte der rivier achter zich hadden gelaten, werd deze kalmer en stroomde over eenige mijlen met een diepe, kalme strooming door elzenbosschen heen. Hier kon de winter, die nu definitief op het hooge Quahdavic land was neergedaald, zijn kracht ontplooiën en was de rivier over haar volle breedte bevroren en met sneeuw bedekt. De ongewone dofheid van het licht dat tot hem doordrong, verontrustte vaag den smolt, die onder het ijs zijn weg vervolgde. ☼ Maar deze toestand duurde niet lang. Gezwollen door het invallen van tal van kleinere riviertjes, verbrak de stroom zijn boeien en ijde met donderend geraas door een opeenvolging van borrelende versnellingen. Toen klonk boven het donderen der versnellingen een luider, machtiger gebrul, een geklater, welks trillingen den reiziger als waarschuwing in de ooren klonken. Hij bleef een oogenblik stil liggen; maar toen hij zag, dat de groote zalmen zonder aarzeling of blijkbaare angst voortzwommen, schoot hij vol vertrouwen het rumoer tegemoet. Even later werd hij met verbluffende vaart voortgedreven, naar beneden geworpen door een warreling van schuimend water, dat zooveel lucht bevatte, dat hij bijna stikte en in een grooten, diepen, kabbelenden plas geslingerd, waarin vele volwassen en enkele jonge zalmen rustig heen en weer zwommen. Hij was veilig den Grooten Waterval afgekomen, ofschoon hij, door zijn onbekendheid met den juisten weg, de dichte waterkolom gemist had en door het schuim was neergedaald. ☼ Na een heel korte rustpoos in de kom onder den waterval, om weer tot bezinning

te komen, hervatte onze smolt, met vele andere, de reis naar zee. Even later vereenigde de Zuidelijke Arm zich in snellen vaart met de hoofd-rivier. Die snel stroomende rivier zwom hij gedurende drie rustige dagen af, tot hij ten slotte terecht kwam in een machtigen stroom welks barnsteengele kleur hem verraste na het heldere, dof-groene water, waarin hij geboren was. Kalm voorttrekkend en zich matig voedend, duurde het eenige dagen vóór hij aan die verandering in het water gewend was. En nauwelijks was hij er aan gewend, of er wachtte hem een andere en veel verbluffender verandering. Nadat de stroom een tijd lang krachtig in zijn richting had gevloeid, veranderde hij voor een poos en liep hem precies tegemoet. Dat werkte verwarrend. Maar dat was nog lang niet het ergste. Er kwam een vreemde, bittere smaak in het water. Het zoute getij snelde hem ter verwelkoming tegemoet. Hij naderde de zee. ☼ In den beginne stond de zoutsmaak van het water hem tegen; maar alras begon hij het te lusten. Tezelfder tijd viel het hem op hoe veel levendiger de tot nu toe zoo lusteloze winterzalmen werden. Zij begonnen meer eetlust te toonen, zich vlugger te bewegen en gevaarlijker te worden voor de kleinere visschen, die hun pad kruisten. Het water werd steeds zouter — en steeds sterker werd een eetlust-prikkelende bij-smaak die onzen smolt voortdurend en hevig naar voedsel deed verlangen. Toen verdween plotseling het schild van ijs, waaronder hij zoo lang gereisd had en hij voelde hoe het zonlicht ongetemperd door de lange, vrije golven tot hem door-

drong. Ook was het water niet langer geel-bruin, maar groen. Hij had de zee bereikt. ☼ Om een reden, die hij zelf niet had kunnen verklaren — want hij voelde zich volstrekt niet tot hen aangetrokken — bleef hij in de buurt der steeds opgewekter zalmen meezwemmen. Evenals de rest van den sterk-gevinden, zilver-glanzenden troep, vrat hij nu met een verslindenden eetlust, dien hij niet gekend had in de dagen op de rivier. Zijn voedsel bestond hoofdzakelijk uit de heel kleine zee-bewoners, schelpdieren van de dicht-bevolkte rotsen, drijvend zeewier, jong goedje dat in scholen rondzwom, allerlei weekdieren en de myriaden uiterst kleine diertjes, die soms bepaalde gedeelten en plaatsen in de zee tot een

Foto Duurentijdt.

OP DOMBURG'S STRAND.

soort van soep maakten, gereed om in zijn begeerige keel te verdwijnen. Steeds Noordelijk zwom de zilveren schare, op zoek naar die koude stroomen uit de Poolstreek, die even vol leven zijn als de landen, die zij bespoelen, levenloos. Zij zwommen heel diep, zoo diep dat zij, hoewel ze in eindeloze heerscharen optrokken, geen spoor achterlieten dat hen kon verraden aan de haken en netten der visschersvloten. Op die zacht glanzende diepten was een trage getij-beweging, nooit verstoord door welken Poolstorm ook, die raasde en loeide over de oppervlakte. In die duisternis glinsterden de kleine zeebewoners door hun eigen phosphorescentie en zij krioelden in het rond in zulke ongelooflijke millioenen, dat de zalmen slechts hun bekken behoefden te openen om gevoed te worden. Bovendien hadden zij op die diepten ook bijna niets te vreezen van de vlugste en machtigste jagers der zee, de grootmuilige walvisschen, de haaien en de bruinvisschen. Hun gevaarlijkste vijanden leefden, vochten en roofden meestal dicht bij de oppervlakte en lieten hun de heerschappij over de schemerige diepten over. Een enkelen keer liet een zoekende walvisch wel eens zijn geweldig lichaam tusschen hen in zinken en slokte eenige tientallen hunner op in zijn kolossalen muil, vóór de luchtdruk en de lucht-schaarschte hem dwongen naar de oppervlakte terug te keeren. Een andermaal schoot wel eens een haai of een zwaardvisch naar omlaag, als een havik in het luchtruim, om hun troep te overvallen. Maar grootendeels reisden zij nu, als op geen anderen tijd van hun leven, ongestoord voort op hun geheimen en geheimzinnigen tocht naar het Noorden.

(Wordt vervolgd).